

Чорноус Ю. М.,*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ***Лісіцький А. В.,***здобувач ступеня доктора філософії кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ШЛЯХОМ ПІДПАЛУ

Анотація. Кримінальні правопорушення, вчинені шляхом підпалу, характеризуються підвищеною суспільною небезпекою, викликають серйозне занепокоєння громадськості та підвищену увагу правоохоронних органів. Ефективність розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, залежить від умілого вирішення найрізноманітніших організаційних завдань розслідування: від планування та проведення слідчих (розшукових) дій до використання спеціальних знань. Окреслене коло питань потребує детального вивчення, що і є метою нашої наукової статті.

Попри значну кількість злочинних діянь, посягання на різні групи суспільних відносин, досліджувані кримінальні правопорушення можуть бути об'єднані за такою ознакою як «спосіб вчинення», що реалізується шляхом підпалу. Дана ознака впливає на організацію досудового розслідування.

Організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, включає прийняття рішень організаційного характеру; забезпечення ефективної роботи слідчо-оперативною групою; налагодження систематичного обміну інформацією; контроль за діяльністю з розслідування кримінальних правопорушень; аналіз її результатів; матеріальне, науково-технічне, кадрове та інше ресурсне забезпечення. Організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, є динамічною діяльнісною системою, яка за керівної ролі слідчого, передбачає залучення й інших компетентних суб'єктів. Кожний реалізовує визначені КПК України, Законами України та підзаконними нормативно-правовими актами завдання.

Обґрунтовано важливість використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу. Розкрито, що нормативно-правовими актами регламентовано залучення: інспектора-криміналіста (техніка-криміналіста) Національної поліції України; працівника Експертної служби МВС України; спеціаліста територіального органу Державної служби з надзвичайних ситуацій; кінолога зі службовим собакою; спеціаліста-вибухотехніка; інших осіб, які володіють спеціальними знаннями і залучаються як спеціалісти (спеціалісти газового господарства, енергонагляду та технічного нагляду, з контролю за устаткуванням та ін.). Підкреслено, що залучення спеціалістів належить до організаційної діяльності слідчого. Вона реалізується, починаючи від прийняття рішення про залучення спеціаліста, охоплює власне порядок залучення та визначення повноважень спеціаліста, координацію його діяльності,

обумовлює порядок використання отриманих даних тощо. Під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, використання спеціальних знань є обов'язковим, адже сприяє пізнанню події кримінального правопорушення і є підґрунтям наступного ефективного досудового розслідування та судового розгляду.

Ключові слова: розслідування, слідчі (розшукові) дії, пожежа, організаційні заходи, спеціальні знання, спеціаліст, кримінальне провадження, сліди.

Постановка проблеми. Кримінальні правопорушення, вчинені шляхом підпалу, характеризуються підвищеною суспільною небезпекою, викликають серйозне занепокоєння громадськості та підвищену увагу правоохоронних органів. За сучасних умов життя нашої держави, відсічі збройній агресії РФ, запровадженням з 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану [1], розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, набуло особливої актуальності, адже значна частина суспільно-небезпечних діянь, вчинених за умов воєнного стану, пов'язана із застосуванням такого способу злочинної діяльності як підпал. Ефективність розслідування кримінальних правопорушень залежить від належної організації діяльності. Окреслене коло питань потребує детального вивчення, що і є метою нашої наукової статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, розглядали в своїх дисертаційних дослідженнях М.Ю. Бузинарський «Методика розслідування умисного знищення або пошкодження майна шляхом підпалу» (Київ, 2011) [2], Г.М. Степанова «Особливості предмету доказування у справах про підпали з метою приховування злочинів» (Київ, 2004) [3], В.М. Кіцелюк «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки» (Київ, 2017) [4]. Однак, питання організації розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, не були предметом окремого наукового дослідження. Нині гальною є потреба в комплексному висвітленні цієї тематики.

Мета дослідження. Розкрити особливості організації розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пожежі є найбільш руйнівними стихійними лихами, що завдають не тільки матеріальних збитків, а й призводять до людських жертв. Вони можуть виникати в силу різних причин, однією з яких є нав-

мисний підпал. Для того, щоб визначити точну причину виникнення загоряння, а також знайти винних у його вчиненні, необхідно провести розслідування кримінального правопорушення.

Види кримінальних правопорушень, що вчиняються шляхом підпалу, можна виокремити шляхом аналізу диспозицій відповідних статей Кримінального кодексу України. Це ст. 113 КК України «Диверсія», ст. 258 КК України «Терористичний акт», ст. 411 КК України «Умисне знищення або пошкодження військового майна» та багато інших [5]. Аналіз статистичної звітності, оприлюдненої на офіційному сайті Офісу Генерального прокурора, свідчить про невтішну ситуацію. Для прикладу наведемо дані про кримінальні правопорушення, що були вчинені шляхом підпалу за 2021 рік /11 місяців 2022 року, розслідування котрих відносяться до підслідності Національної поліції України:

1) умисне знищення або пошкодження майна, вчинене шляхом підпалу (ч. 2 ст. 194 КК України) – зареєстровано 733/377 кримінальних правопорушень. Вручено 192/108 повідомлень про підозру, до суду з обвинувальним актом направлено 141/71 кримінальних проваджень;

2) умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду (ч. 2 ст. 252 КК України) – зареєстровано 36/2 кримінальних правопорушень. Вручено 3/0 повідомлень про підозру, до суду з обвинувальним актом направлено 3/0 кримінальних проваджень;

3) порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 270 КК України) – зареєстровано 367/407 кримінальних правопорушень. Вручено 8/1 повідомлень про підозру, до суду з обвинувальним актом направлено 3/0 кримінальних проваджень;

4) масові заворушення (ст. 294 КК України) – зареєстровано 5/4 кримінальних правопорушень. Вручено 0/2 повідомлень про підозру, до суду з обвинувальним актом направлено 0/0 кримінальних проваджень [6] та ін.

Даний перелік можна продовжувати, але й наведені статистичні показники засвідчують недостатню ефективність засобів і методів, які використовують правоохоронні органи під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу. Водночас за результатами анкетування працівників правоохоронних органів, більшість респондентів (слідчих та інспекторів-криміналістів Національної поліції України) зауважили про проблеми розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, які полягають у: відсутності актуальної інформації щодо розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, за умов воєнного стану (77,7% слідчих, 62,2% інспекторів-криміналістів); складнощах організації розслідування цієї групи кримінальних правопорушень (відсутність належної взаємодії між слідчими й оперативними працівниками, недоліки взаємодії слідчих і спеціалістів, значне навантаження тощо) (60,2% слідчих, 62,2% інспекторів-криміналістів); складнощах в пошуку й опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури (55,7% слідчих, 42,2% інспекторів-криміналістів); прогалинах та колізіях законодавства, підзаконних нормативно-правових актів, що спричиняють складнощі правозастосування (50,5% слідчих, 40,0% інспекторів-криміналістів). Виокремлено необхідність підвищення ефективності залучення спеціальних знань у різних формах, з метою розслідування кримінальних

правопорушень, вчинених шляхом підпалу, в різних формах (78,6% слідчих, 64,4% інспекторів-криміналістів). Отже, ефективність розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, безпосередньо залежить від умілого вирішення найрізноманітніших завдань розслідування: від планування та організації до проведення слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань.

Попри значну кількість протиправних діянь, посягання на різні групи суспільних відносин, дані кримінальні правопорушення можуть бути об'єднані за такою ознакою як «спосіб вчинення», що реалізується шляхом підпалу. Дана ознака впливає на організацію та методику розслідування, особливості використання спеціальних знань, без використання котрих неможливо досягти завдань кримінального провадження.

За умов відсічі збройної агресії РФ, в умовах нових викликів вітчизняній правоохоронній системі, нагальною є потреба врахування нових засад організації розслідування воєнних злочинів, у тому числі які вчинені шляхом підпалу. Досить часто саме підпал, як особливо суспільно небезпечний спосіб, використовується для реалізації злочинних діянь у ході війни. Такі факти мають систематичний характер [7]. Однак, враховуючи масштабність проблематики, особливості розслідування воєнних злочинів, вказана проблематика буде безпосереднім предметом дослідження у наступних публікаціях.

Повернемося до визначення поняття «організація розслідування» та його змісту під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу.

Поняття «організація розслідування» по різному тлумачиться у науковій літературі. У підручнику «Криміналістика» за редакцією В.Ю. Шепітька під організацією розслідування пропонується розглядати комплекс необхідних заходів на різних етапах розслідування, що забезпечують діяльність органів з розкриття, розслідування і профілактики злочинів [8, с. 32–33]. Г.А. Хань зазначає, що поняття «організація» описує динамічну складову системи, спрямовану на виконання функцій координації і субординації [9, с. 98].

О.В. Олішевський, за результатами проведених досліджень, доходить до висновку, що виділяються такі підходи до визначення місця організації розслідування злочинів у структурі криміналістики як: 1) елемент криміналістичної тактики; 2) елемент криміналістичної методики; 3) окрема теорія, що входить до загальних положень криміналістики; 4) окремих, самостійний розділ криміналістики; 5) головна частина криміналістики, що повинна включати в себе криміналістичну методику; 6) частини розділів криміналістики, де вона діє; 7) частина нового розділу криміналістики – криміналістичної стратегії; 8) елемент криміналістичної теорії управління розслідуванням [10, с. 161–162]. Не вдаючись до наукової дискусії щодо місця та значення організації розслідування у структурі науки криміналістики, звернемо увагу на практичний зміст організації при розслідуванні кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу.

Варто погодитися і з думкою, що організація як наукова категорія означає «внутрішню упорядкованість, узгодженість взаємодії ... частин цілого». Організувати – «внести у що-небудь певний порядок, планомірність, узгодити». Всі наведені у словниках значення терміну «організація» логічно входять до криміналістичного визначення поняття організації, але не висчерпують його змісту [11, с. 396].

Організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, поєднає зусилля не лише слідчого, але й інших компетентних суб'єктів, які діють з метою спільного результату – досягнення завдань кримінального провадження.

Початок розслідування кримінального правопорушення у літературі визначають, виходячи із моменту початку досудового розслідування. Згідно із ст. 214 КПК України, досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР, що, в свою чергу, має відбутися невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення слідчим, прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Таким чином, законодавець пов'язує початок кримінального провадження (першою стадією якого є досудове розслідування) із моментом внесення відомостей до ЄРДР [12, с. 241]. Однак, дане положення викликає ряд роздумів.

У контексті власного дослідження, а саме розгляду розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, вважаємо, що організаційна діяльність за даних умов розпочинається з моменту отримання заяви чи повідомлення про пожежу / підпал і застосування системи дій щодо реагування на подію. Так, згідно Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженої наказом МВС від 16 лютого 2018 року № 111 [13], до обов'язків посадової особи, уповноваженої на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події, у разі надходження за скороченим номером телефону "102" заяви або повідомлення про правопорушення або подію, належить застосування ряду дій організаційного характеру. Алгоритм орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби Національної поліції України включає з'ясування таких обставин: 1) час, місце та обставини пожежі; адресу та назву об'єкта, на якому сталася пожежа; наявність жертв або потерпілих, стан їх здоров'я та місце перебування; установчі дані та місце перебування заявника; 2) зареєструвати повідомлення в установленому порядку; 3) негайно поінформувати диспетчера (чергового) територіального органу (підрозділу) ДСНС; 4) негайно направити на місце події слідчо-оперативну групу та інші наряди поліції для охорони місця події та публічного (громадського) порядку в районі пожежі, рятування людей, матеріальних цінностей та забезпечення їх збереження; 5) негайно доповісти начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП) та до чергової служби вищого рівня; 6) за наявності потерпілих викликати на місце пожежі бригаду екстреної медичної допомоги та, за необхідності, аварійно-рятувальні служби; 7) у разі виникнення масштабних пожеж або пожеж із людськими жертвами повідомити чергових прокуратури, територіального органу (підрозділу) СБУ, інших органів державної влади та місцевого самоврядування; 8) надіслати до чергової служби вищого рівня інформацію про обставини масштабних пожеж та пожеж із людськими жертвами [13]. Попри те, що суб'єктом досудового розслідування є слідчий, який буде керувати проведенням досудового роз-

слідування у визначеній кримінальній процесуальній формі, відомості, які були зафіксовані невідкладно на місці події, до початку кримінального провадження, також будуть використані для аналізу слідчої ситуації, висуненні версій, плануванні проведенні слідчих (розшукових) дій.

З даного приводу ми поділяємо точку зору А.П. Лапкіна, що початок кримінального провадження у значенні кримінальної процесуальної діяльності відбувається раніше – з моменту надходження до слідчого, прокурора з будь-яких джерел інформації про кримінальне правопорушення [12, с. 244].

Якщо звернутися до «ключової» частини організації досудового розслідування, діяльності слідчо-оперативної групи на місці події, слід навести положення Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, що затверджена наказом МВС України від 07 липня 2017 р. № 575 [14].

За змістом розділу XIV вказаної Інструкції розкриваються особливості організації взаємодії, у тому числі при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень за фактами повідомлення про загрозу безпеці людей, знищення чи пошкодження об'єктів власності, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами. Визначено, що складу слідчо-оперативної групи, яка виїздить на місце події у разі повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей, знищенням чи пошкодженням об'єктів власності, іншими тяжкими наслідками, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами, крім власне слідчо-оперативної групи у затвердженому складі (слідчий (дознавач), працівник оперативного підрозділу, інспектор-криміналіст (технік-криміналіст)), слід включати кінолога зі службовим собакою з пошуку вибухівки, спеціаліста-вибухотехніка (групу спеціалістів-вибухотехніків), які діють згідно визначених повноважень [14].

Також до виконання важливих завдань розслідування, пов'язаних із збиранням криміналістично значущої інформації, можуть залучатися працівники Експертної служби МВС у складі спеціалізованої пересувної лабораторії, які володіють спеціальними знаннями та можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що потребують спеціальних знань і навичок та залучені як спеціалісти для надання безпосередньої технічної допомоги сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування. Зокрема, спеціалізована пересувна лабораторія Експертної служби МВС може залучатися до участі у проведенні огляду місця події у кримінальному провадженні за письмовим (як виняток за усним з подальшим оформленням у письмовій формі) клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, що виконує його обов'язки, у разі виникнення об'єктивних обставин, пов'язаних зі вчиненням тяжких кримінальних правопорушень, зокрема, пожежі, під час якої загинуло двоє і більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро і більше осіб; вибуху, загрози вибуху або виявлення саморобних вибухових пристроїв [15].

Організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, включає прийняття рішень організаційного характеру; забезпечення ефективної роботи слідчо-оперативною групою; налагодження систематичного обміну

інформацією; контроль за діяльністю з розслідування кримінальних правопорушень; аналіз її результатів; матеріальне, науково-технічне, кадрове та інше ресурсне забезпечення. Таким чином, організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, є динамічною діяльністю системою, яка за керівної ролі слідчого, передбачає залучення й інших компетентних суб'єктів. Кожний реалізує визначені КПК України, Законами України та підзаконними нормативно-правовими актами завдання.

Як вже підкреслювалося, важливе значення для організації розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, має залучення спеціальних знань у різних формах.

На підставі вивчення думок вчених з досліджуваного питання, поняття «спеціальні знання» можна охарактеризувати як знання та навички їх застосування, з-поміж яких окремі правові, у вузькій (спеціальній) галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла, отримані в процесі фахової підготовки та професійної діяльності, якими володіють особи-спеціалісти і відповідно до норм кримінального процесуального законодавства, використовують для успішного виконання завдань кримінального провадження [16, с. 100].

КПК України регламентує використання спеціальних знань у формах: 1) залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій (ст. 224, 226, 227, 228, 236, 237, 240, 245); 2) залучення спеціаліста до проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 262, 266); 3) залучення експерта і проведення експертизи (ст. 242, 243); 4) надання консультацій спеціалістом (ст. 71), зокрема, надання письмових пояснень спеціалістом, який брав участь у проведенні відповідної процесуальної дії (згідно з п. 2 ч. 2 ст. 105 КПК України) [17]. Важлива й непроцесуальна форма використання спеціальних знань, переважно – у формі усних консультацій. Особливістю є використання складеного посадовою особою територіального органу ДСНС акту про пожежу.

Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із підпалами, типовим є залучення таких спеціальних знань із наступних галузей: криміналістичних знань (балістичних, вибухотехнічних, трасологічних, матеріалів, речовин та виробів); інженерно-технічних, пожежно-технічних; безпеки життєдіяльності; економічних та товарознавчих; психологічних тощо. Їх використання сприяє пізнанню події кримінального правопорушення, формуванню її криміналістичної характеристики.

Також в організації розслідування важливе значення має використання криміналістичних обліків та інформаційних баз даних, які формуються із використанням спеціальних знань. Зокрема, мова йде про використання криміналістичних обліків Експертної служби МВС України. Джерелами формування криміналістичних обліків є об'єкти або відомості про них, які мають криміналістичне значення, які виявляються, вилучаються та досліджуються правоохоронними органами відповідно до їх повноважень. Криміналістичні обліки створюються з метою використання їх для запобігання, виявлення, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень при здійсненні оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, а також з метою підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень. Серед різноманітних криміналістичних обліків [18], використовуються дані пожежно-технічного, вибухотехнічного обліку, а також обліку

матеріалів, речовин та виробів, трасологічного, дактилоскопічного, балістичного та інших видів обліків.

Розкриємо для прикладу організаційні засади використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, й зокрема – під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Так, під час огляду місця події, з метою встановлення характеристики пожежі, визначення ознак, які свідчать про підпал, слідчий залучає спеціалістів, які вивчають його характерні ознаки. Для участі в огляді місця пожежі обов'язково залучаються спеціалісти з гасіння, ліквідації та дослідження пожежі, за потреби можуть залучатися відповідні спеціалісти газового господарства, енергонагляду та технічного нагляду, з ремонту побутової техніки, з контролю за устаткуванням, ремонтом та експлуатацією систем пічного опалення тощо. Керівництво територіальних органів поліції та Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС), узгоджує з керівниками відповідних підприємств, установ та організацій, де працюють такі спеціалісти, порядок їх виклику та прибуття на місце пожежі [19].

Специфічним учасником огляду місця події під час розслідування пожеж є працівник ДСНС. Він набуває статусу спеціаліста, що фіксується у протоколі слідчої (розшукової) дії. Під час проведення огляду місця події його завдання полягають у допомозі слідчому щодо планування проведення слідчої (розшукової) дії, висуненні версій та їх перевірки, передусім, що стосуються причин виникнення пожежі. Спеціаліст з дослідження пожеж встановлює осередок пожежі, механізм її розвитку, виявляє, попередньо досліджує, фіксує, вилучає зразки, технічну та іншу документацію та предмети, що мають відношення до події кримінального правопорушення і й майбутньому будуть визнані речовими доказами.

Також спеціаліст з дослідження пожеж надає допомогу у складенні протоколу та додатків до нього, адже володіє необхідною термінологією, надає слідчому допомогу у фіксації в протоколі огляду місця події інформації щодо виявлених зразків, об'єктів, речовин тощо. Окрема увага звертається на дослідження системи протипожежного захисту. Оцінюється її наявність, справність, відповідність встановленим вимогам.

Спеціаліст з дослідження пожеж також реалізує профілактичну функцію, адже повідомляє слідчому, керівництву ДСНС інформацію про недоліки в системі протипожежного захисту, зазначає (письмово і усно) про заходи, які необхідно вжити.

Також даний спеціаліст проводить попереднє дослідження щодо стану справності систем протипожежного захисту чи їх окремих елементів. За результатами проведених досліджень, спеціаліст з дослідження пожеж готує і надає слідчому «акт про пожежу». Вказаний документ має важливе значення для кваліфікації кримінального правопорушення, надалі може використаний судовим експертом пожежно-технічної експертизи.

Таким чином, можна зробити висновок про важливість використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, й нормативно-правовими актами регламентовано залучення: інспектора-криміналіста (техніка-криміналіста) Національної поліції; працівника Експертної служби МВС України; спеціаліста територіального органу ДСНС; кінолога зі службовим собакою; спеціаліста-вибухотехніка; інших осіб, які володіють спеціальними знаннями і залучаються як спеціалісти (спеціалісти газового господарства, енергонагляду та технічного нагляду,

з контролю за устаткуванням та ін.). Слід підкреслити, що залучення спеціалістів пов'язано із реалізацією організаційної діяльності слідчого: починаючи від прийняття рішення про залучення спеціаліста, власне залучення та визначення повноважень спеціаліста, координації його діяльності, використання отриманих даних тощо. Тобто, можна зробити висновок, що організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, крім низки завдань пов'язаних із забезпеченням ефективної роботи слідчо-оперативною групою, налагодженням систематичного обміну інформацією, контролю за діяльністю та аналізу її результатів, матеріального, науково-технічного, кадрового та іншого ресурсного забезпечення – включає й організацію використання спеціальних знань із різних галузей знань у процесуальних та непроцесуальних формах.

Висновки. Ефективність розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, безпосередньо залежить від умілого вирішення найрізноманітніших завдань розслідування: від планування та організації до проведення слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань.

Організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, поєднує зусилля не лише слідчого, але й інших компетентних суб'єктів, які діють з метою спільного результату – досягнення завдань кримінального провадження. Таким чином, організація розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, є динамічною діяльнісною системою, яка за керівної ролі слідчого, передбачає залучення й інших компетентних суб'єктів. Кожен реалізовує визначені КПК України, Законами України та підзаконними нормативно-правовими актами завдання. Важливе значення для організації розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, має залучення спеціальних знань у різних формах. Залучення спеціалістів пов'язано із реалізацією організаційної діяльності: починаючи від прийняття рішення про залучення спеціаліста, власне залучення та визначення повноважень спеціаліста, координації його діяльності, використання отриманих даних тощо. Під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, використання спеціальних знань є обов'язковим, адже сприяє пізнанню події кримінального правопорушення і є підґрунтям наступного досудового розслідування та судового розгляду.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Бузинарський М.Ю. Методика розслідування умисного знищення або пошкодження майна шляхом підпалу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 16 с.
3. Степанова Г.М. Особливості предмету доказування у справах про підпали з метою приховування злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2004. 17 с.
4. Кіцелюк В.М. Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2017. 20 с.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2021 та 2022 роки. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: <https://>
7. mvs.gov.ua/news/policija-vidkryla-30-kriminalnix-provaden-za-faktami-vojennix-zlociniv-rosiiskix-okupantiv-na-xersonshhini
8. Криміналістика. Криміналістическая тактика и методика расследования преступлений: учебник для студентов юридических вузов и факультетов / под ред. проф. В. Ю. Шепитько. Х.: Одиссей, 2001. – 528 с.
9. Хань Г.А. Теоретичні засади планування та організації розслідування злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Донецьк, 2007. 221 с.
10. Олішевський О. В. Організація розслідування злочинів у системі криміналістики. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 5. С. 160-168. https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/856/organizaciya_rozsliduvannya_zlochivnu_sistemi_kriminalistiki.pdf?sequence=2&isAllowed=y
11. Криміналістика : підручник / [В. В. Пяковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пяковського. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Право, 2020. – 752 с.
12. Лапкін А.В. Деякі проблеми визначення початкового моменту кримінального провадження. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2017. С. 241-244. https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/01_12_2017/pdf/76.pdf
13. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 лют. 2018 р. № 111. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18#n7>.
14. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07 лип. 2017 р. № 575. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17?find=1&text=%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%85#w1_1.
15. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : Затверджена наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>
16. Гусаченко Є. О. Слідчий експеримент: використання спеціальних знань та умови їх нормативного застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 1. С. 98–103. (Серія «Юридичні науки»).
17. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
18. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 верес. 2009 р. № 390. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text>.
19. Порядок спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами : затверджений Наказом МВС України від 24.07.2017 року №621. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#Text>

Chornous Yu., Lisitskyi A. Peculiarities of the investigation of criminal offenses committed by arson

Summary. Criminal offenses committed by arson are characterized by increased public danger, cause serious public concern and increased attention of law enforcement agencies. The effectiveness of the investigation of criminal offenses committed by arson depends on the skillful solution of the most diverse organizational tasks of the investigation: from planning and carrying out investigative (search) actions to the use of special knowledge. The outlined range of issues requires detailed study, which is the purpose of our scientific article.

Despite a significant number of criminal acts, encroachment on various groups of social relations, the investigated criminal offenses can be united by such a feature as the "method of commission", which is implemented by arson. This sign results in the organization of a pre-trial investigation.

The organization of the investigation of criminal offenses committed by arson includes decision-making of an organizational nature; ensuring the effective work of the investigative and operative group; establishment of systematic exchange of information; control of criminal investigation activities; analysis of its results; material, scientific and technical, personnel and other resource support. The organization of the investigation of criminal offenses committed by arson is a dynamic activity system that, under the leading role of the investigator, involves the involvement

of other competent subjects. Everyone implements the tasks defined by the Code of Criminal Procedure of Ukraine, Laws of Ukraine and subordinate legal acts.

The importance of using special knowledge during the investigation of criminal offenses committed by arson is substantiated. It was revealed that normative legal acts regulate the involvement of: forensic inspector (criminologist technician) of the National Police of Ukraine; employee of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; specialist of the territorial body of the State Emergency Service; cynologist with a service dog; explosives specialist; other persons who have special knowledge and are involved as specialists (specialists of gas management, energy supervision and technical supervision, equipment control, etc.). It is emphasized that the involvement of specialists belongs to the organizational activity of the investigator. It is implemented starting with the decision to engage a specialist, covers the actual procedure for engaging and defining the specialist's powers, coordinating his activities, determining the procedure for using the received data, etc. During the investigation of criminal offenses committed by arson, the use of special knowledge is mandatory, because it contributes to the knowledge of the event of the criminal offense and is the basis for the subsequent effective pre-trial investigation and trial.

Key words: investigation, investigative (search) actions, fire, organizational measures, special knowledge, specialist, criminal proceedings, traces.